

MUSTAQIL DAVLATLAR HAMDO'STLIGI DOIRASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING RIVOJLANISH YO'LLARI

PhD Karimova Xulkar

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

ORCID: 0000-0002-8605-5226

xkarimova@uwed.uz, hulkarkarimova24@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada fintex xizmatlarining global moliyaviy bozorlaridagi o'rni, ularning rivojlanish tendensiyalari hamda xalqaro tajribalar asosida shakllanayotgan innovatsion yechimlar tahlil qilingan. Muallif fintex texnologiyalarining zamonaviy raqamli iqtisodiyotdagi o'rni, ularning mintaqaviy xususiyatlari (Shimoliy Amerika, Yevropa, Osiyo-Tinch okeani, LAMEA) va ilg'or kompaniyalar (PayPal, Stripe, Revolut, Ant Group) faoliyati orqali sohaga bo'lgan talabning oshib borayotganini yoritadi. Statistika va tadqiqot natijalari asosida fintex xizmatlarining tezkorlik, xarajatlarning kamayishi, inklyuzivlik va innovatsion mahsulotlar taklifi kabi afzalliklari ajratib ko'rsatiladi. Xulosa qismida esa fintex sohasining istiqbollari, texnologik innovatsiyalar va davlat regulyatorlari o'rtasidagi hamkorlik zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: fintex, raqamlashtirish, onlayn bank, mobil bank, blokcheyn.

ПУТИ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В РАМКАХ СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ

PhD Каримова Хулкар

Университет мировой экономики и дипломатии

Аннотация. В статье рассматривается значение финтех-услуг на международных финансовых рынках, а также тенденции их развития и внедрения инноваций на основе международного опыта. Автор анализирует роль финтеха в цифровой экономике, региональные особенности (Северная Америка, Европа, Азиатско-Тихоокеанский регион, LAMEA) и рост популярности таких компаний, как PayPal, Stripe, Revolut, Ant Group. На основе статистических данных выделяются преимущества финтеха: высокая скорость, снижение затрат, финансовая инклюзия и предложение инновационных продуктов. В заключении подчеркиваются перспективы развития отрасли и необходимость взаимодействия между технологическими инновациями и государственными регуляторами.

Ключевые слова: финтех, цифровизация, онлайн-банкинг, мобильный банк, блокчейн.

PATHWAYS FOR THE DEVELOPMENT OF DIGITAL TRANSFORMATION WITHIN THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES

PhD **Karimova Khulkar**

University of World Economy and Diplomacy

Abstract. *This article explores the role of fintech services in international financial markets, their development trends, and the emergence of innovative solutions driven by global experience. The author analyzes the role of fintech in the digital economy, highlighting regional characteristics (North America, Europe, Asia-Pacific, LAMEA) and the growing influence of companies like PayPal, Stripe, Revolut, and Ant Group. Based on statistical data, the article outlines key advantages of fintech services, such as speed, cost reduction, financial inclusion, and innovative product offerings. The conclusion emphasizes the future prospects of the fintech sector and the importance of cooperation between technological innovation and regulatory authorities.*

Keywords: *fintech, digitalization, online banking, mobile banking, blockchain.*

Kirish.

Hozirgi kunda global iqtisodiy muhitda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida moliyaviy xizmatlar sohasida fundamental o'zgarishlar yuz bermoqda. Fintex xizmatlari bu jarayonda markaziy o'rin egallab, moliyaviy xizmatlarning innovatsion yondashuv asosida taklif etilishiga olib kelmoqda. Fintex xizmatlarining xalqaro bozordagi roli tobora ortib borayotganligi, ayniqsa, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (keyingi o'rinlarda - MDH) mamlakatlari uchun yangi eksport imkoniyatlarini ochmoqda.

Naqd pulsiz to'lovlar, mobil banking va blokcheyn yechimlarini kengaytirish orqali fintech, ayniqsa, qishloq aholisi, kichik va o'rta biznes uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kengaytirmoqda. Shuningdek, ular shaffof ishbilarmonlik muhitini yaratish, xorijiy sarmoyalarni jalb etish va elektron tijoratni rivojlantirishga hissa qo'shmoqda. Fintexning elektron davlat xizmatlariga integratsiyasi soliq to'lovlari, xaridlar va davlat xizmatlarini ko'rsatishni soddalashtiradi, savdoni moliyalashtirish va pul o'tkazmalari uchun raqamli yechimlar esa O'zbekistonning xalqaro savdosini mustahkamlaydi. Bundan tashqari, fintex samarali shahar moliyaviy xizmatlarini taqdim etish orqali aqlli shahar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, fintechning afzalliklarini maksimal darajada oshirish va xatarlarni yumshatish uchun normativ-huquqiy bazani, kiberxavfsizlik va raqamli savodxonlikni mustahkamlash zarur. Oxir oqibat, fintech O'zbekistonning texnologik innovatsiyalarga asoslangan zamonaviy, raqobatbardosh va inklyuziv iqtisodiyotni yaratish strategik maqsadiga mos keladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni aytish mumkinki, fintexni rivojlantirish juda dolzarbdir, chunki u raqamli moliyaviy texnologiyalar iqtisodiy o'sishga, moliyaviy inklyuzivlikka va texnologik innovatsiyalarga qanday hissa qo'shishi haqida tushuncha beradi. Bundan tashqari, me'yoriy-huquqiy baza, kiberxavfsizlik va raqamli savodxonlik kabi masalalarni o'rganish orqali fintex yanada mustahkam va samarali moliyaviy ekotizimni yaratishga hissa qo'shishi mumkin. Pirovardida, fintex rivojini tushunish O'zbekistonga raqamli transformatsiyani jadallashtirish, investitsiyalarni jalb qilish va jahon iqtisodiyotidagi o'z o'rnini mustahkamlash imkonini beradi.

Adabiyotlar sharhi.

So'nggi yillarda fintex xizmatlarining rivojlanishi bo'yicha bir qator mahalliy va xorijiy tadqiqotlar olib borilgan. Jahon banki mualliflari Deichmann, Goyal va Mishra (2016) ta'kidlaganidek, raqamli transformatsiya iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi, biroq u

samarali bo'lishi uchun ta'lim va boshqaruv kabi kuchli "analog" asoslar talab etiladi. MDH mamlakatlarida, jumladan, Markaziy Osiyoda milliy strategiyalar bir nechta sohalarni qamrab oladi. Masalan, Qozog'istonning *Raqamli Qozog'iston 2020* strategiyasi, Kassen (2018) tomonidan tahlil qilinganidek, sanoat, qishloq xo'jaligi va davlat xizmatlarini AKT yordamida modernizatsiya qilishni maqsad qiladi. O'zbekistonda esa *Raqamli O'zbekiston 2030* dasturi, UNDP mualliflari Ziyadullaev va boshqalar (2025) tomonidan muhokama qilinganidek, elektron hukumat, IT ta'limi va KOBlarni raqamlashtirishga yo'naltirilgan. OECD tadqiqotchilari Klyueva va Pereira (2023) xususiy sektorda malaka yetishmasligini ta'kidlab, ishlab chiqarish, moliya va logistika sohalarida maxsus ko'nikma oshirish dasturlari raqobatbardoshlik uchun zarurligini qayd etadi. UNDP (2025) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston onlayn xizmatlar bo'yicha jahon reytingida 57-o'rinni egallab, davlat boshqaruvida tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Ushbu yo'llar — tarmoqni diversifikatsiya qilish, infratuzilmaga sarmoya kiritish, institutsional islohotlar va inson kapitalini rivojlantirish — global ilg'or tajribalarni aks ettiradi hamda MDHga xos muammolarni hal etishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tahlillar jarayonida terminologik tahlil, omilli tahlil, SWOT-tahlil, qiyosiy tahlil kabi usullardan hamda tizimli, senariyli va indikativ yondashuvlardan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Zamonaviy dunyoda raqamli transformatsiya iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan bo'lib, davlatlar uchun yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklarni birga olib kelmoqda. MDH (Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi) davlatlari, shu jumladan O'zbekiston, raqamli texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etish orqali iqtisodiy salohiyatni oshirish, ijtimoiy sohalarni modernizatsiya qilish va mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlash imkoniyatiga ega.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH)ga a'zo mamlakatlarda innovatsion texnologiyalar va raqamli infratuzilmani joriy etish mintaqaviy texnologik taraqqiyot va iqtisodiy integratsiyaning hayotiy yo'lidir. MDH davlatlarining umumiy tarixiy konteksti, mavjud savdo aloqalari va bir-birini to'ldiruvchi texnologik imkoniyatlari raqamli hamkorlikni rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratadi. Biroq, muvaffaqiyatli amalga oshirish turli ishtirokchi mamlakatlarda texnologik tayyorgarlikning turli darajalari, me'yoriy-huquqiy bazalar va resurslar mavjudligini diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Mintaqada barqaror raqamli transformatsiyaga erishish uchun texnik va tashkiliy omillarni hisobga olgan holda amalga oshirishga tizimli yondashuv zarur.

MDH mamlakatlari bilan hamkorlikda raqamli ta'lim platformalarini yaratish va zamonaviy texnologik bilimlarni ommalashtirish raqamli iqtisodiyotga mos malakali kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi. Mintaqaviy talaba va tadqiqotchi almashinuvi dasturlarini rivojlantirish esa kelajakda yuqori malakali raqamli kadrlarni yetishtirish imkonini beradi.

MDH davlatlarining tajribasi va resurslaridan samarali foydalanish orqali O'zbekiston raqamli transformatsiyani jadallashtirishi va mintaqadagi innovatsion markazga aylanishi mumkin. Raqamli iqtisodiyot, raqamli boshqaruv va kiberxavfsizlik sohalaridagi hamkorlik barqaror iqtisodiy o'sish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

MDH davlatlarining Fintex bozoriga kirish bo'yicha SWOT tahlili

Kuchli tomonlar (Strengths)		Zaif tomonlar (Weaknesses)	
Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi – Qozog'iston, Rossiya va O'zbekiston kabi mamlakatlarda internet va mobil texnologiyalarning keng qamrovli joriy etilishi fintex xizmatlarini rivojlantirish uchun qulay muhit yaratmoqda.		Regulyativ noaniqlik – Mintaqada fintex sektori bo'yicha turli mamlakatlarda qonunchilik farqlari mavjud bo'lib, bu transchegaraviy fintex xizmatlarini rivojlantirishga to'sqinlik qiladi.	
Hukumat ko'magi – Qozog'istonda fintex startaplarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus venchur jamg'armalari tashkil etilgan, masalan, QazTech Ventures.		Venchur kapitalga kirishning cheklanganligi – Markaziy Osiyoda fintex startaplari uchun investitsiyalar cheklangan bo'lib, bu ularning rivojlanishini sekinlashtiradi.	
Elektron tijoratning tez rivojlanishi – Rossiya va Qozog'istonda e-tijorat bozori o'sib bormoqda, bu fintex kompaniyalari uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda.		Moliya savodxonligining pastligi – Aholining katta qismi fintex xizmatlaridan foydalanish bo'yicha yetarli bilimga ega emas, bu esa fintex mahsulotlarining ommalashishiga to'sqinlik qiladi.	
Blokcheyn va sun'iy intellekt imkoniyatlari – Qozog'iston va Belarus kabi davlatlarda blokcheyn texnologiyalarining rivojlanishi fintex sohasida innovatsiyalar uchun imkoniyat yaratmoqda.		Kiberxavfsizlik tahdidlari – Moliyaviy texnologiyalarga nisbatan ishonchsizlik va zaif ma'lumotlarni himoya qilish tizimlari fintex xizmatlariga ishonchni pasaytiradi.	
Imkoniyatlar (Opportunities)		Tahdidlar (Threats)	
Bank xizmatlaridan foydalanish darajasi pastligi – O'zbekiston, Qirg'izistonda aholining katta qismi an'anaviy bank xizmatlaridan foydalana olmaydi, bu esa fintex kompaniyalari uchun kengayish imkonini beradi.		Geosiyosiy va iqtisodiy beqarorlik – Rossiya va Qirg'izistondagi iqtisodiy sanksiyalar, valyuta beqarorligi va siyosiy barqarorsizlik investitsiya muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.	
Transchegaraviy fintex xizmatlarini rivojlantirish – Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi (YeOII) va "Bir kamar, bir yo'l" tashabbuslari fintex kompaniyalariga xalqaro miqyosda o'sish imkonini beradi.		An'anaviy banklarning monopoliyasi – Fintex startaplarining bozorga kirishiga to'sqinlik qiluvchi yirik banklarning hukmronligi, ayniqsa Rossiyada sezilarli darajada yuqori.	
Regulyativ islohotlar – Hukumatlar fintex qonunchiligini yaxshilash bo'yicha sa'y-harakatlarni ko'paytirmoqda, bu esa investorlar va startaplar uchun qulay sharoit yaratadi.		Pul yuvish va moliyaviy firibgarlik xavfi – Mintaqada moliyaviy monitoring tizimlarining zaifligi noqonuniy operatsiyalar uchun imkon yaratishi mumkin.	

Manba: tadqiqotchi tomonidan ishlab chiqarilgan.

MDH davlatlarida fintex sektori jadal rivojlanayotgan bo'lsa-da, regulyativ to'siqlar, venchur kapital yetishmovchiligi va kiberxavfsizlik muammolari sektorning kengayishini cheklamoqda. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, hukumat qo'llovi va xalqaro integratsiya fintex kompaniyalari uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Mintaqadagi fintex sektorining muvaffaqiyati samarali qonunchilik islohotlari, investorlar uchun qulay muhit va texnologik innovatsiyalarni rivojlantirish bilan bog'liq bo'ladi.

Xulosa va takliflar.

Yuqoridagi firklarni umumlashtiradigan bo'lsak, birinchi navbatda, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. MDH davlatlari bilan birgalikda yuqori tezlikdagi internet tarmoqlarini, 5G texnologiyalarini va ma'lumotlar markazlarini qurish orqali O'zbekiston raqamli iqtisodiyotning asosini mustahkamlaydi. Mintaqaviy hamkorlik loyihalari, masalan, transchegarali optik tolali aloqa liniyalari va bulutli texnologiyalar, xalqaro

miqyosda raqamli xizmatlarni takomillashtirishga imkon beradi.

Ikkinchi tomondan, aqlli shaharlar konsepsiyasi va Internet of Things (IoT) texnologiyalari shahar infratuzilmasini modernizatsiya qilish, energiya samaradorligini oshirish va aholi hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. MDH davlatlarining tajribasidan foydalanib, O'zbekistonda Toshkent, Samarqand kabi yirik shaharlarda aqlli shahar loyihalarini amalga oshirish mumkin.

Uchinchidan, raqamli hukumat va elektron davlat xizmatlari joriy etish orqali davlat boshqaruvi shaffofligi va samaradorligini oshirish mumkin. MDH davlatlari bilan birgalikda yagona raqamli platformalar, raqamli identifikatsiya tizimlari va blockchain texnologiyalarini qo'llash orqali korrupsiyaga qarshi kurashish va fuqarolar uchun qulayliklarni yaratish imkoniyati mavjud.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalar markazlari va startap ekotizimlarini yaratish kerak. MDH davlatlari bilan hamkorlikda texnoparklar, inkubatorlar va qo'shma loyihalar orqali yangi texnologiyalar va biznes modellarni rag'batlantirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, MDH davlatlari bilan hamkorlikda innovatsion texnologiyalar va raqamli infratuzilmani tadbiq etish O'zbekiston uchun iqtisodiy va ijtimoiy sohalarida katta imkoniyatlar yaratadi. Ushbu yo'nalishda muvaffaqiyatga erishish uchun mintaqaviy hamkorlik, qo'shma loyihalar va bilim almashish muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar/Jumepamypa/References:

Anagnostopoulos, I. (2018). *Fintech and regtech: Impact on regulators and banks*. *Journal of Economics and Business*, 100, 7-25.

Brandl, B., & Hornuf, L. (2020). *Where did FinTechs come from, and where do they go? The transformation of the financial industry in Germany after digitalization*. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 3, 8.

Chen, M. A., Wu, Q., & Yang, B. (2019). *How valuable is FinTech innovation? The Review of Financial Studies*, 32(5), 2062-2106.

Deichmann, U., Goyal, A., & Mishra, D. (2016). *Reaping the Benefits of Digital Technology in Central Asia*. *Jahon banki*.

Fuster, A., et al. (2019). *The role of technology in mortgage lending*. *The Review of Financial Studies*, 32(5), 1854-1899.

Gomber, P., Koch, J. A., & Siering, M. (2017). *Digital Finance and FinTech: current research and future research directions*. *Journal of Business Economics*, 87(5), 537-580.

Jagtiani, J., & John, K. (2018). *Fintech: The impact on consumers and regulatory responses*. *Journal of Economics and Business*, 100, 1-6.

Kassen, M. (2018). *Raqamli Qozog'iston strategiyasi: Siyosat tahlili*. *Markaziy Osiyo davlat siyosati jurnali*.

Klyueva, A., & Pereira, J. (2023). *O'zbekistonda xususiy sektor raqobatbardoshligi uchun raqamli ko'nikmalar*. *OECD nashriyoti*.

Lee, I., & Shin, Y. J. (2018). *Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges*. *Business Horizons*, 61(1), 35-46.

Navaretti, G. B., Calzolari, G., & Pozzolo, A. F. (2018). *FinTech and Banks: Friends or Foes? European Economy: Banks, Regulation, and the Real Sector*, 2017.2, 9-30.

Ziyadullaev, A., va boshq. (2025). *O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP) O'zbekiston*.

